

KONCEPCIÓ A TANULÁSBAN AKADÁLYOZOTT TANULÓK ISKOLÁINAK PEDAGÓGIAI INTÉZMÉNYI MEGÚJÍTÁSÁRA

Készítette: Móka János, *drámatanár-gyógypedagógus*

I. Javaslatok a sajátos nevelési igényű tanulók oktatási rendszerének megújítására

1. Az elképzelt iskolarendszer

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának alapvető célja nem a többségi iskolarendszer követelményeinek csökkentett formában történő teljesítése, hanem egy olyan, a tanulók egyéni képességeire, szükségleteire és fejlődési lehetőségeire épülő oktatási rendszer kialakítása, amely minden gyermek számára biztosítja a lehető legteljesebb személyiségfejlődést, a társadalmi részvételt és az önálló életvitelre való felkészülést.

Az oktatás eredményességét nem kizárólag az elsajátított tananyag mennyisége, hanem az önállóság, a kommunikáció, az együttműködés, a problémamegoldás, a gyakorlati készségek és az életminőség fejlődése alapján kell megítélni.

A sajátos nevelési igényű tanulók szükségleteihez igazodó iskolarendszer

A köznevelés rendszerének biztosítania kell, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók ne kényszerüljenek egyetlen, mereven meghatározott oktatási modellbe.

- **A nevelési-oktatási forma megválasztása:** A tanulók oktatási környezetének kialakításakor az egyéni szükségleteket, a fejlesztési lehetőségeket, a társas kapcsolatok iránti igényt és a rendelkezésre álló szakmai feltételeket együttesen kell figyelembe venni. Az együttnevelés önmagában nem jelent minőségi oktatást, ha hiányoznak hozzá a szükséges személyi és tárgyi feltételek.
- **Az intézménytípusok közötti átjárhatóság:** Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a tanuló fejlődésének változásával az oktatási forma is módosítható legyen. Az intézményváltás ne kudarcként vagy visszalépésként jelenjen meg, hanem az egyéni fejlődési út szükség szerinti korrekciójaként.
- **A gyógypedagógiai intézmények szakmai szerepének megerősítése:** A gyógypedagógiai intézményeket nem az elkülönítés maradványainak, hanem a speciális tudás, a differenciált pedagógiai gyakorlat és a komplex fejlesztés szakmai központjainak kell tekinteni. E tudásnak az intézmények falain kívül is hasznosulnia kell.
- **Az együttnevelés szakmai feltételeinek biztosítása:** A többségi intézményekben tanuló sajátos nevelési igényű gyermekek számára garantálni kell a szükséges gyógypedagógiai támogatást, a megfelelő csoportlétszámot, a hozzáférhető tananyagokat és a rendszeres szakmai konzultációt.

Az iskolakezdés és az egyéni fejlődési utak rugalmassága

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlődési üteme különösen nagy egyéni eltéréseket mutathat. Ezért az iskolakezdés, az egyes képzési szakaszok közötti átmenet és a fejlesztési célok meghatározása nem alapulhat kizárólag az életkoron.

- Biztosítani kell a gyermek fejlettségéhez, terhelhetőségéhez és szükségleteihez igazodó átmenetet az óvodából az iskolába.
- A fejlesztési célokat rendszeresen felül kell vizsgálni, figyelembe véve a tanuló tényleges fejlődését.
- Az évfolyamhoz rendelt követelmények helyett nagyobb szerepet kell kapnia az egyéni fejlődési szakaszoknak és a megszerzett kompetenciáknak.
- A továbbhaladásról szóló döntések során az egyéni fejlődés mellett figyelembe kell venni a tanuló szociális kapcsolatait, érzelmi biztonságát és a tanulási környezet megfelelőségét is.

A képzésből a felnőtt életbe való átmenet

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának egyik legfontosabb feladata, hogy az iskola ne kizárólag a következő oktatási szakaszra, hanem a felnőtt életre is felkészítsen.

- Fontos a munka világának megjelenítése az általános iskolai nevelés-oktatásban, a politechnikai képzés megvalósításához szükséges tanulásszervezési, személyi és tárgyi-technikai feltételek megteremtésével.
- Már az általános iskolai évek alatt kezdődjön meg az életkornak és képességeknek megfelelő pályaorientáció.
- A szakmai képzés megválasztásakor ne kizárólag a pillanatnyilag elérhető képzési lehetőségek, hanem a tanuló érdeklődése, erősségei és várható életviteli szükségletei is érvényesüljenek.
- Erősíteni kell az átmenetet támogató szolgáltatásokat, amelyek összekapcsolják az iskolát, a szakképzést, a foglalkoztatást és a felnőttkori támogatórendszereket.
- Az oktatás eredményességét a tanulmányi előrehaladás mellett az is mutassa meg, hogy a fiatal milyen mértékben képes bekapcsolódni a közösségi életbe, döntéseket hozni saját életéről, és képességeihez mérten önálló életet élni.

2. A tantervi rendszer kívánatos modellje

A sajátos nevelési igényű tanulók tantervi szabályozásának középpontjában a valóban hasznosítható tudás, a funkcionális készségek és az egyéni fejlődés kell, hogy álljon.

A tantervi követelmények meghatározásakor abból kell kiindulni, hogy a különböző fogyatékoságokkal és eltérő tanulási szükségletekkel élő gyermekek számára nem ugyanaz a tudásanyag, nem ugyanaz a tanulási út és nem ugyanaz az elsajátítási ütem jelent eredményes oktatást, ehhez az eltérésekhez tantervi alternatívákat kell biztosítani.

A tananyag csökkentése önmagában nem elegendő. A tartalom kiválasztásának szempontját is meg kell változtatni: azt kell tanítani, aminek a tanuló életében tényleges jelentősége van.

Kompetenciaalapú, funkcionális és differenciált tanterv

- **Az egyéni fejlődéshez igazodó követelmények:** A tantervi szabályozás biztosítson érdemi lehetőséget arra, hogy a pedagógus a tanuló képességeihez és szükségleteihez igazítsa a fejlesztési célokat, a tananyag mennyiségét és a tanulás módját.
- **A funkcionális tudás előtérbe helyezése:** A szövegértés, a kommunikáció, a számolás, a pénzhasználat, az időbeli és térbeli tájékozódás, a közlekedés, a digitális eszközök használata, politechnikai ismeretek, az egészségmegőrzés és a mindennapi életvitel készségei kapjanak hangsúlyos szerepet.
- **A tanulás gyakorlati környezetbe helyezése:** A megszerzett ismereteket valós élethelyzetekben is alkalmazni kell. A tanulás történjen az iskola falain kívül is, például üzletekben, közlekedési helyzetekben, kulturális intézményekben és munkahelyi környezetben.
- **A tanulási tartalmak integrációja:** A hagyományos tantárgyi keretek mellett nagyobb szerepet kell kapniuk az olyan komplex foglalkozásoknak, amelyek egyszerre fejlesztik a kommunikációt, a gondolkodást, az együttműködést és a gyakorlati problémamegoldást.
- **Az ismétlés és a gyakorlás pedagógiai értéke:** A tanulási folyamat tervezésekor figyelembe kell venni, hogy bizonyos készségek elsajátítása több időt, rendszeres ismétlést és változatos élethelyzetekben történő gyakorlást igényel.

Művészeti nevelés, játék és élményalapú tanulás

A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásában a művészeti tevékenységek nem tekinthetők pusztán kiegészítő vagy szabadidős elfoglaltságnak. A játék, a mozgás, a zene, a bábjáték, a dráma és a vizuális alkotás olyan pedagógiai eszközök, amelyek lehetőséget teremtenek az önkifejezésre, a kommunikációra, a társas kapcsolatok alakítására és az élményeken keresztül tanulásra.

- A művészeti nevelés kapjon stabil, tervezhető helyet az iskolai programban.
- A drámapedagógiai módszerek segítsék a társas helyzetek megértését, a kommunikációt, az érzelmek felismerését és kifejezését, valamint a konfliktuskezelést.
- A bábjáték, a szerepjáték, a dramatizálás és a közös alkotás teremtsen lehetőséget azoknak a tanulóknak is az önkifejezésre, akik verbálisan nehezen vagy egyáltalán nem kommunikálnak.
- A foglalkozások kialakításakor figyelembe kell venni az érzékszervi sajátosságokat, a mozgásállapotot, a kommunikációs lehetőségeket és az egyéni terhelhetőséget.
- A zenei nevelés biztosítson lehetőséget az éneklésre, a zenehallgatásra, a ritmusjátékokra, a hangszerek megszólaltatására és a közös zenélésre. A zenei tevékenységek támogassák a figyelmet, az emlékezetet, a ritmusérzék, a mozgáskoordináció és a kommunikáció fejlődését, valamint az érzelmek felismerését és kifejezését. A zene váljon a közös élményszerzés, az önkifejezés és a közösségépítés eszközévé, a tanulók képességeihez és érzékszervi sajátosságaihoz igazodó formákban.
- A vizuális nevelés teremtsen lehetőséget a rajzolásra, festésre, mintázásra, kézműves tevékenységekre, valamint a különböző anyagokkal, formákkal, színekkel és technikákkal való kísérletezésre. A vizuális alkotás segítse a kreativitás, a finommotorika, a vizuális észlelés, a térbeli tájékozódás és az önkifejezés fejlődését.

Az értékelés középpontjában az egyéni fejlődés, az alkotás öröme és a személyes kifejezés lehetősége álljon, ne a tanulók teljesítményének vagy produktumainak egységes esztétikai szempontok szerinti összehasonlítása.

- A művészeti tevékenységek kapcsolódjanak egymáshoz és más tanulási területekhez is, lehetőséget teremtve a komplex, több érzékszervre ható, cselekvéses és élményalapú tanulásra.
- A foglalkozások kialakításakor figyelembe kell venni az érzékszervi sajátosságokat, a mozgásállapotot, a kommunikációs lehetőségeket és az egyéni terhelhetőséget. Biztosítani kell, hogy minden tanuló képességeinek, szükségleteinek és érdeklődésének megfelelő módon vehessen részt a művészeti tevékenységekben.

Tanári autonómia és rugalmas óraszervezés

A sajátos nevelési igényű tanulók eredményes oktatásának feltétele, hogy a pedagógus ne csupán végrehajtója legyen a központilag meghatározott tantervi előírásoknak, hanem megfelelő szakmai autonómiával rendelkezzen a tanulási folyamat megszervezésében és a pedagógiai döntések meghozatalában.

- **A pedagógiai döntési szabadság biztosítása:** Lehetőséget kell teremteni arra, hogy a pedagógusok a tananyagokat, a tanítási módszereket és a munkaformákat a tanulók egyéni szükségleteihez, képességeihez és fejlesztési céljaihoz igazodva választhassák meg.
- **A tanulósszervezés időbeli kereteinek rugalmassá tétele:** Olyan tanulósszervezési modell kialakítására van szükség, amely a tanulók életkori sajátosságaihoz, egyéni szükségleteihez és terhelhetőségéhez igazodva lehetővé teszi a hagyományos, 45 perces tanórákra és 10 perces szünetekre épülő időkeretek meghaladását. A tanulási tevékenységek időtartamát és a pihenőidőket a pedagógiai, fejlesztési és egyéni szükségletek figyelembevételével kell meghatározni.
- **A pedagógiai eszköztár szabad megválasztása és bővítése:** A pedagógusok számára biztosítani kell a vizuális támogatás, a tárgyi szemléltetés, a mozgásos tanulás, a digitális eszközök és az alternatív kommunikációs megoldások alkalmazásának lehetőségét, a tanulók egyéni szükségleteihez igazodva.
- **Az egyéni tanulási utak gyakorlati támogatása:** A tanulási folyamat szervezése tegye lehetővé a tevékenységek közötti megfelelő átmeneteket, a szükséges pihenőidők beiktatását, valamint az egyéni munkatempó és a feladatvégzéshez szükséges idő figyelembevételét.
- **A szakemberek közötti együttműködés megerősítése:** A gyógypedagógusok és a pedagógiai munkát segítő szakemberek közös tervezése, a fejlesztési célok összehangolása és a tapasztalatok rendszeres megosztása váljon a mindennapi pedagógiai gyakorlat részévé.

Összegezve:

- **Szakmai autonómia:** a pedagógus dönthessen a megfelelő módszerekről és munkaformákról.
- **Szervezeti rugalmasság:** az intézményi szabályozás tegye lehetővé az egyéni szükségletekhez igazodó időbeosztást.
- **Szakközi együttműködés:** a pedagógiai döntések összehangolt szakmai munka eredményeként szülessenek meg.

3. A kapcsolódó rendszerek összehangolása

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatása nem lehet kizárólag az iskolák és a gyógypedagógusok feladata. A fejlesztés eredményessége attól is függ, hogy az oktatás, a pedagógiai szakszolgálatok, az egészségügyi és szociális ellátás, valamint a családok támogatása mennyire képes összehangoltan működni.

Az értékelési rendszer megújítása

A tanulók teljesítményének értékelésekor a hagyományos osztályozás önmagában nem feltétlenül ad megfelelő képet a fejlődésről.

- **Egyéni fejlődéskövetés:** Az értékelés mutassa meg, honnan indult a tanuló, milyen fejlődést ért el, és mely területeken van szüksége további támogatásra.
- **Többféle teljesítményforma:** A tudás bemutatásának ne kizárólag az írásbeli és szóbeli számonkérés legyen az eszköze. A gyakorlati tevékenység, a feladatmegoldás, a bemutatás, a megfigyelés és a portfólió egyaránt alkalmazható legyen.
- **Az egyéni célok teljesülésének értékelése:** A pedagógiai értékelés vegye figyelembe az egyéni fejlesztési célokat, de ne szűküljön le azokra. Mutassa meg a tanuló mindennapi életben hasznosítható készségeinek fejlődését is.
- **A fejlődés dokumentálásának egyszerűsítése:** Olyan áttekinthető dokumentációs rendszerre van szükség, amely a pedagógiai döntéseket segíti, és nem növeli aránytalanul a pedagógusok adminisztratív terheit.

A család és az iskola együttműködése

A családok tapasztalatai és a pedagógusok szakmai megfigyelései egymást kiegészítő információforrások. Az együttműködésnek a kölcsönös bizalomra és a közös felelősségvállalásra kell épülnie.

- A szülők rendszeres, érdemi tájékoztatást kapjanak gyermekük fejlődéséről.
- Az egyéni fejlesztési célok kialakításakor a család tapasztalatai és a tanuló saját véleménye is jelenjen meg.
- A szülők számára legyenek elérhetők gyakorlati tájékoztatók és konzultációs lehetőségek.
- A családok ne maradjanak egyedül az oktatási, szociális és felnőtté válással kapcsolatos döntések meghozatalában.
- A pedagógusok ismerjék meg a tanulók családi és szociokulturális környezetére jellemző nyelvhasználati sajátosságokat, és azokat a tanítási-tanulási folyamatok tervezése és megvalósítása során pedagógiai erőforrásként hasznosítsák, elősegítve a tanulók nyelvi kompetenciáinak fejlődését, az iskolai és az otthoni nyelvi kultúra közötti kapcsolódási pontok megteremtését, valamint a társadalmi hátrányok mérséklését.

A szakemberek közötti együttműködés

A gyermek szükségleteihez igazodó nevelés több szakma tudásának összehangolását igényli.

- Az iskolákban rendszeres szakmai esetmegbeszéléseket kell tartani, amelyeken a gyermekkel foglalkozó pedagógusok és segítő szakemberek közösen értékelik a fejlődést.

- A gyógypedagógusok, pszichológusok, logopédusok, konduktorok és más szakemberek közötti együttműködés feltételeit intézményi szinten kell megteremteni.
- Az együttműködésre biztosított idő jelenjen meg a szakemberek munkaidő-beosztásában.
- A különböző szolgáltatások között legyen biztosított a szakmailag indokolt információátadás, a személyes adatok védelmének tiszteletben tartásával.

4. A megvalósítás és a tartós működőképesség feltételei

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának megújítása csak akkor valósítható meg, ha a pedagógiai célokhoz megfelelő személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek társulnak.

A szakpolitikai célkitűzések nem maradhatnak meg elvi nyilatkozatok szintjén: minden vállalt feladathoz meg kell határozni a szükséges erőforrásokat, a felelősöket és a számonkérhető megvalósítási feltételeket.

Személyi feltételek és szakemberellátottság

- Biztosítani kell a gyógypedagógusok megfelelő létszámát és a szakirányú végzettségnek megfelelő foglalkoztatását.
- A pedagógiai munkát segítő szakemberek létszámát az intézménybe járó tanulók szükségleteihez kell igazítani.
- A pedagógusok munkaterhelésének meghatározásakor figyelembe kell venni az egyéni fejlesztés, a felkészülés, a dokumentálás, a szülőkkel való kapcsolattartás és a szakmai együttműködés időigényét.
- Meg kell teremteni a gyógypedagógusok szakmai fejlődésének, a pályán maradásnak és a tapasztalatok átadásának feltételeit.

A pedagógusképzés és a továbbképzések megújítása

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásával kapcsolatos tudás nem korlátozódhat a gyógypedagógus-képzésre. A köznevelésben dolgozó valamennyi pedagógusnak szüksége van olyan ismeretekre, amelyek segítik a különböző fejlődési szükségletek felismerését és a megfelelő pedagógiai válaszok kialakítását.

- A pedagógusképzésben kapjon nagyobb hangsúlyt a differenciálás, a tanulási nehézségek felismerése, a sajátos nevelési igény értelmezése és a befogadó pedagógiai környezet kialakítása.
- A gyógypedagógusjelöltek képzése biztosítson megfelelő gyakorlati tapasztalatot a különböző fogyatékosági területeken és intézménytípusokban.
- A továbbképzések ne kizárólag elméleti ismereteket közvetítsenek, hanem a pedagógiai gyakorlatban közvetlenül alkalmazható módszereket tanítsanak.
- A képzések térjenek ki az alternatív és augmentatív kommunikációra, a vizuális támogatásra, a viselkedési nehézségek pedagógiai kezelésére, a művészeti nevelésre és az egyéni tanulási utak tervezésére.
- A továbbképzések legyenek ingyenesen hozzáférhetők, tantestülettel egyeztetve választhatók és elvégzésükhöz a pedagógusok számára biztosítsanak megfelelő időkeretet.

Finanszírozás és intézményi infrastruktúra

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának finanszírozása nem alapulhat kizárólag a tanulói létszámon. Figyelembe kell vennie az intézmények eltérő feladatellátási szükségleteit, a tanulók egyéni fejlesztési igényeit és az eredményes pedagógiai munka tényleges költségeit.

- **A feladatellátás szükségleteihez igazodó finanszírozás:** A finanszírozási rendszer tegye lehetővé a szükséges szakemberlétszám, a kiscsoportos foglalkozások, az egyéni fejlesztés és az egyéb speciális pedagógiai szolgáltatások biztosítását.
- **A fejlesztés tárgyi és technológiai feltételeinek megteremtése:** Az intézmények rendelkezzenek a tanulók szükségleteihez igazodó fejlesztőeszközökkel, digitális technológiákkal, speciális taneszközökkel és hozzáférhető tananyagokkal.
- **Az akadálymentes környezet biztosítása:** Az akadálymentesítés terjedjen ki a fizikai környezetre, az információhoz való hozzáférésre, a kommunikációra és a tanulási tartalmak hozzáférhetőségére egyaránt.
- **A tanuláson kívüli fejlesztési lehetőségek finanszírozása:** A finanszírozási rendszer biztosítsa a külső helyszíneken megvalósuló tanulás, a közösségi programok, a tanulmányi kirándulások és a gyakorlati képzés indokolt költségeinek fedezetét is.
- **Önálló intézményi gazdálkodás és rugalmas forrásfelhasználás:** Az intézmények szakmai feladataikhoz és pedagógiai programjukhoz igazodó, megfelelő gazdálkodási önállósággal rendelkezzenek. A rendelkezésükre bocsátott forrásokat a helyi szükségletek és fejlesztési prioritások figyelembevételével, átlátható és ellenőrizhető módon használhassák fel.
- **Az intézményi pályázati tevékenység feltételeinek biztosítása:** Meg kell teremteni annak szervezeti, szakmai és pénzügyi feltételeit, hogy az intézmények önállóan vagy más intézményekkel, szakmai szervezetekkel együttműködve pályázatokat készíthessenek, és külső forrásokat vonhassanak be pedagógiai, módszertani, infrastrukturális és innovációs fejlesztéseik megvalósításához. Ehhez szükség esetén pályázati- és projektmenedzsment-támogatást is biztosítani kell.
- **A kiszámítható alapfinanszírozás biztosítása:** A fejlesztések megvalósítását ne kizárólag pályázati források tegyék lehetővé. Az alapfeladatok folyamatos ellátásához, a szakmai munka tervezhetőségéhez és a fejlesztések fenntartásához kiszámítható, hosszú távú finanszírozás szükséges.

Intézményi gazdálkodási autonómia és fejlesztési forrásokhoz való hozzáférés

A sajátos nevelési igényű tanulókat ellátó intézmények eredményes működésének és folyamatos szakmai fejlődésének feltétele a feladatellátás szükségleteihez igazodó, kiszámítható finanszírozás, valamint a megfelelő intézményi gazdálkodási önállóság biztosítása.

- Az intézmények rendelkezzenek a szakmai feladataikhoz, pedagógiai programjukhoz és a tanulók egyéni szükségleteihez igazodó gazdálkodási mozgástérrel, amely lehetővé teszi a helyi fejlesztési prioritások önálló meghatározását és a rendelkezésre álló források rugalmas, átlátható felhasználását.
- Teremtsék meg az intézményi szintű pályázati tevékenység szervezeti, szakmai és pénzügyi feltételeit. Az intézmények önállóan vagy szakmai partnerekkel együttműködve pályázhatnak olyan fejlesztési forrásokra, amelyek pedagógiai

innovációikat, módszertani megújulásukat, tárgyi feltételeik javítását és a tanulók társadalmi részvételét szolgálják.

- A pályázati forrásokhoz való hozzáférés ne függjön kizárólag az intézmények saját pályázati és adminisztratív kapacitásától. A pályázatok előkészítéséhez, benyújtásához és megvalósításához szükség esetén központi vagy térségi szakmai, pályázati és projektmenedzsment-támogatást kell biztosítani.
- A pályázati finanszírozás egészítse ki, de ne helyettesítse az alapfeladatok ellátásához szükséges, kiszámítható és hosszú távon tervezhető állami finanszírozást. Az intézmények alapvető működési feltételei és kötelező szakmai feladatai nem tehetők esetlegesen elnyerhető pályázati forrásoktól függővé.
- A finanszírozási és pályázati rendszer kialakításakor érvényesüljön a méltányosság elve: a kisebb, hátrányos helyzetű térségekben működő vagy összetett fejlesztési szükségletekkel rendelkező intézmények is tényleges lehetőséget kapjanak szakmai és infrastrukturális fejlesztéseik megvalósítására.

Összegezve:

1. **Az intézményi önállóság a szakmai munka feltétele.** A helyben felmerülő szükségletekre az intézménynek legyen lehetősége saját döntéseivel reagálni, a gazdálkodási szabályok betartása mellett.
2. **A pályázati lehetőséghez tényleges hozzáférést is biztosítani kell.** Nem elegendő formálisan megengedni a pályázást, ha az intézmények egy része nem rendelkezik az ehhez szükséges szakértelemmel és kapacitással.
3. **Az állami finanszírozás felelősségét nem lehet pályázatokkal kiváltani.** A pályázatok a fejlődést és az innovációt támogassák, ne az alapvető működés hiányzó forrásait pótolják.

Kutatás, visszacsatolás és minőségbiztosítás

Az oktatási rendszer megújításához szükség van a pedagógiai gyakorlat eredményességének folyamatos vizsgálatára.

- Támogatni kell a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásával kapcsolatos kutatásokat és a bevált pedagógiai gyakorlatok dokumentálását.
- A minőségértékelés ne kizárólag a tanulmányi eredményeket vizsgálja, hanem a kommunikáció, az önállóság, a társas kapcsolatok és az életviteli készségek fejlődését is.
- A kutatások és az intézményi értékelések eredményei épüljenek be a pedagógusképzésbe, a továbbképzésekbe és a szakpolitikai döntésekbe.
- A fejlesztések eredményességét a tanulók, a családok és a pedagógusok tapasztalatainak figyelembevételével kell vizsgálni.

5. Minimum kritériumok

A gyógypedagógiai intézmények szakmai és társadalmi elismerése

A sajátos nevelési igényű tanulókkal foglalkozó intézmények munkáját a köznevelési rendszer egészének részeként kell értelmezni. Ezen intézmények olyan speciális pedagógiai

tudással, módszertani tapasztalattal és fejlesztési gyakorlattal rendelkeznek, amely a köznevelés más területein is hasznosítható.

A gyógypedagógiai intézmények feladata ezért nem kizárólag a rájuk bízott tanulók nevelése és oktatása lehet. Szakmai központként részt kell venniük a módszertani tudás megosztásában, a pedagógusok felkészítésében és az együttnevelés fejlesztésében is.

- Támogatni kell a gyógypedagógiai intézmények és a többségi iskolák közötti rendszeres szakmai együttműködést.
- Lehetőséget kell teremteni a jól működő pedagógiai programok, fejlesztési módszerek és tananyagok megosztására.
- A gyógypedagógiai intézmények szakmai tapasztalatai kapjanak érdemi szerepet az oktatáspolitikai döntések előkészítésében.
- A fejlesztések tervezésébe be kell vonni a gyakorló gyógypedagógusokat, az intézményvezetőket, a családokat és – lehetőségeikhez igazodó formában – magukat az érintett tanulókat is.

A társadalmi részvétel és az önálló életvitel támogatása

Az iskola feladata nem érhet véget a tanuló intézményi fejlesztésével. A sajátos nevelési igényű gyermekeknek is joguk van ahhoz, hogy képességeiknek és szükségleteiknek megfelelően részt vegyenek a társadalom életében.

Ennek érdekében az iskolai nevelésben tudatosan kell fejleszteni az önérvényesítést, a döntéshozatalt, a kommunikációt, a társas együttműködést és a mindennapi életvezetés készségeit.

A felnőtt életre való felkészítésnek ki kell terjednie a munkavállalásra, a közösségi részvételre, a szabadidő önálló vagy támogatott megszervezésére, valamint a személyes kapcsolatok kialakítására és fenntartására is.

A társadalmi részvétel nem kizárólag a fogyatékossgal élő ember alkalmazkodásának kérdése. A közösségeknek és az intézményeknek is alkalmassá kell válniuk arra, hogy a különböző szükségletű emberek számára hozzáférhető és befogadó környezetet teremtsenek.

A pedagógiai szemléletváltás szükségessége

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának megújítása nem valósítható meg pusztán tantervi, szervezeti vagy finanszírozási változtatásokkal. Szükség van annak a szemléletnek a megerősítésére is, amely a tanulót nem elsősorban a hiányosságai, a diagnózisa vagy a teljesítménybeli elmaradásai alapján ítéli meg, hanem a képességeiből, érdeklődéséből, személyiségéből és fejlődési lehetőségeiből indul ki.

A pedagógiai munka célja nem lehet minden tanuló azonos teljesítményhez juttatása. Sokkal inkább az, hogy minden gyermek számára megteremtse a saját fejlődéséhez szükséges feltételeket.

A méltányosság nem azt jelenti, hogy minden tanuló ugyanazt kapja, hanem azt, hogy minden tanuló megkapja azt a segítséget, amelyre a fejlődéséhez szüksége van.

Nem szabad egyetlen csoportként kezelnünk valamennyi sajátos nevelési igényű tanulót.

A tanulásban akadályozott, az értelmileg akadályozott, a hallássérült, a látássérült, a mozgáskorlátozott, az autizmus spektrumán lévő, illetve a beszéd- és kommunikációs

nehézségekkel küzdő tanulók szükségletei jelentősen eltérhetnek. Közös oktatáspolitikai alapelvekre szükség van, de az egyes csoportok speciális igényeit külön is meg kell jeleníteni.

Különbséget kell tennünk az integráció és az inklúzió között.

Nem elegendő, ha a tanuló fizikailag jelen van egy többségi iskolában. A valódi befogadás azt is jelenti, hogy hozzáfér a tanuláshoz, részt vehet a közösség életében, és megkapja a szükséges támogatást. Ugyanakkor a gyógypedagógiai intézmények létjogosultságát sem szabad pusztán az integráció jelszavával megkérdőjelezni. A lényeg a megfelelő oktatási környezet biztosítása.

A tanulásban akadályozott tanulók iskoláinak változása.

Az általános javaslatok mellett érdemes konkrétan megfogalmazni, hogyan változzon:

- az alapkészségek tanítása;
- a tananyag kiválasztása és a követelmények meghatározása;
- a gyakorlati életre és a munkavállalásra történő felkészítés;
- a művészeti nevelés és a drámapedagógia szerepe;
- a tanulók értékelése;
- a szakiskolai képzés és a felnőtt élet közötti átmenet
- a tanulásszervezés feladathoz, tanulói igényhez igazítása
- új tanítási módszerek bevezetése.

Összegzés

Érdemes volna világosan kimondani, hogy a gyógypedagógiai oktatás célja nem az, hogy a tanulókat a lehető legközelebb vigyük egy számukra esetleg elérhetetlennek bizonyuló többségi teljesítménynormához. Hanem az, hogy minden tanuló a saját lehetőségeihez mérten a lehető legteljesebb, legönállóbb és legméltóbb életet élhesse.

Az alábbiakban a felsorolt nyolc területet egy szakmai javaslatcsomagba illeszkedő, részletesen kifejtett formában dolgoztam ki. A megfogalmazás a köznevelési, gyógypedagógiai és oktatásszociológiai szempontokat egyaránt figyelembe veszi. Arra törekedtem, hogy az egyes pontok ne csupán általános célokat fogalmazzanak meg, hanem az iskolai gyakorlatban megvalósítható változtatások irányait is kijelöljék.

II. A tanulásban akadályozott tanulók iskoláinak megújítása

A tanulásban akadályozott tanulók iskoláinak megújítását olyan pedagógiai, tanulásszervezési és intézményi szemléletváltás keretében szükséges megvalósítani, amely a tanulók egyéni sajátosságait, eltérő fejlődési ütemét, megismerési folyamatait, kommunikációs lehetőségeit, érdeklődését és társadalmi beilleszkedésének feltételeit egyaránt figyelembe veszi.

Az iskolai fejlesztés középpontjába nem kizárólag a tantervi követelmények teljesítését, hanem a tanulók személyiségének kibontakozását, önállóságuk növelését, gyakorlati kompetenciáik fejlesztését, társas kapcsolatainak erősítését, valamint a felnőtt életben való részvételük megalapozását kell állítani.

Ennek érdekében az általános, valamennyi köznevelési intézményre vonatkozó fejlesztési javaslatok mellett a tanulásban akadályozott tanulók iskoláiban konkrét, a gyógypedagógiai nevelés és oktatás sajátosságaira épülő változtatásokra van szükség.

1. Az alapkészségek tanításának megújítása

Az alapkészségek fejlesztését a tanulók egyéni fejlettségéhez, tanulási sajátosságaihoz és mindennapi élethelyzeteihez igazodó, gyakorlatorientált pedagógiai folyamatként kell megszervezni. Az olvasás, az írás és a matematikai alapkészségek elsajátítása mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a szóbeli kommunikációra, a szövegértésre, a digitális eszközök használatára, az önálló információszerezésre és a mindennapi életben szükséges problémamegoldásra.

Javasolt intézkedések:

- **Az alapkészségek fejlesztésének egyénre szabása.** A tanítás kiindulópontja a tanulók tényleges tudása, fejlettségi szintje, tanulási tempója és fejlesztési szükséglete legyen. A pedagógusoknak lehetőséget kell biztosítaniuk az eltérő ütemű haladásra, a tananyag ismételt feldolgozására, a készségek rendszeres gyakorlására és a korábban megszerzett ismeretek megerősítésére.
- **A funkcionális tudás előtérbe helyezése.** Az olvasás, az írás és a számolás tanítása során nagyobb hangsúlyt kell helyezni azokra a készségekre, amelyek a mindennapi életben közvetlenül hasznosíthatók. Ide tartozik például a feliratok, menetrendek, használati utasítások és egyszerű tájékoztatók értelmezése, az alapvető személyes adatok leírása, az idő és a pénz használata, a mennyiségek összehasonlítása, valamint a hétköznapi ügyintézéshez szükséges információk felismerése.
- **A szóbeli kommunikáció és a szövegértés fejlesztésének megerősítése.** A tanulóknak rendszeresen lehetőséget kell kapniuk gondolataik megfogalmazására, kérdések feltevésére, élményeik elbeszélésére, véleményük kifejezésére és mások közléseinek értelmezésére. A kommunikáció fejlesztését valamennyi tantárgy tanításába és az iskolai élet mindennapi helyzeteibe be kell építeni.
- **A matematikai készségek gyakorlati alkalmazása.** A matematikai ismereteket célszerű valóságos vagy életszerű helyzetekhez kapcsolni. A vásárlás, a pénzkezelés, az időbeosztás, a mérés, a becslés, a főzéshez szükséges mennyiségek meghatározása és az egyszerű térbeli tájékozódás egyaránt alkalmas a matematikai gondolkodás fejlesztésére.
- **A tanulási folyamatokhoz szükséges képességek tudatos fejlesztése.** Az emlékezet, a figyelem, a feladattartás, a feladatértés, a sorrendiség felismerése és a problémamegoldás fejlesztését nem kizárólag elkülönült gyakorlatokkal, hanem a tanulási tevékenységekbe ágyazva is meg kell valósítani.
- **A digitális alapkészségek fejlesztése.** A tanulók képességeihez igazodó módon lehetőséget kell biztosítani a digitális eszközök biztonságos használatának, az alapvető digitális kommunikációnak, az információkeresésnek és a mindennapi ügyintézéshez szükséges digitális műveleteknek az elsajátítására. Ehhez hozzáférhető, szükség esetén egyszerűsített felületekre és személyre szabott támogatásra is szükség lehet.
- **A megszerzett tudás élethelyzetekben történő alkalmazásának rendszeres ellenőrzése.** A tanulók fejlődését nem elegendő kizárólag feladatlapokkal és tantárgyi

számonkéréssel vizsgálni. A pedagógusoknak azt is követniük kell, hogy a tanulók mennyire képesek az elsajátított készségeket új helyzetekben, a mindennapi tevékenységek során és egyre önállóbban alkalmazni.

A fejlesztés eredményességének alapvető feltétele, hogy az alapkészségek tanítása ne szűküljön le a tantervi tartalmak formális teljesítésére. A cél az alkalmazható tudás kialakítása, amely a további tanulás, az önállóbb életvitel és a társadalmi részvétel alapját képezi.

2. A tananyag kiválasztásának és a követelmények meghatározásának megújítása

A tananyag kiválasztását és a tanulási követelmények meghatározását a tanulók életkori sajátosságaihoz, egyéni fejlettségéhez, tanulási lehetőségeihez, valamint a felnőtt életben való részvételükhöz szükséges kompetenciákhoz kell igazítani.

A tantervi tartalmak meghatározásakor egyensúlyt kell teremteni az alpműveltség közvetítése, az alapkészségek fejlesztése, a gyakorlati életre való felkészítés és a tanulók érdeklődésének kibontakoztatása között.

Javasolt intézkedések:

- **A tananyag tartalmi súlypontjainak felülvizsgálata.** Meg kell vizsgálni, hogy az egyes tantárgyakban előírt ismeretek közül melyek járulnak hozzá közvetlenül a tanulók további fejlődéséhez, önállóságához, társadalmi részvételéhez és munkavállalási lehetőségeihez. A tartalmak kiválasztásakor elsőbbséget kell biztosítani az alapvető összefüggések megértésének, az ismeretek gyakorlati alkalmazásának és a későbbi tanulást megalapozó tudásnak.
- **A tantervi követelmények differenciált meghatározása.** A követelményeknek figyelembe kell venniük a tanulók eltérő képességeit, előzetes tudását és fejlődési ütemét. A közös tanulási célok mellett szükség van az egyéni fejlesztési célok és az azok eléréséhez vezető tanulási utak meghatározására is. A differenciálás nem jelentheti a tanulási lehetőségek indokolatlan korlátozását vagy a tanulóktól elvárható fejlődés előzetes alábecsülését.
- **Az életkorhoz illeszkedő tartalmak és tanulási helyzetek biztosítása.** A tananyag feldolgozásának módja, az alkalmazott példák, a tanulási tevékenységek és a feladatok nehézsége igazodjon a tanulók életkorához. A tanulási nehézségek nem indokolják, hogy a felsőbb évfolyamokon is kizárólag kisgyermekeknek szóló tartalmakkal, eszközökkel vagy tevékenységekkel találkozzanak.
- **A tantárgyi ismeretek közötti kapcsolatok erősítése.** Az ismereteket lehetőség szerint összetett, életszerű témákhoz és tevékenységekhez kapcsolódva kell feldolgozni. Egy vásárlási feladat például egyszerre adhat lehetőséget az olvasás, a számolás, a kommunikáció, a pénzkezelés és a társas együttműködés gyakorlására.
- **A tantervi tartalmak rugalmas feldolgozásának lehetővé tétele.** Az intézmények és a pedagógusok kapjanak megfelelő szakmai mozgásteret a tananyag feldolgozási sorrendjének, ütemezésének, módszereinek és gyakorlati kapcsolódásainak megválasztásában, a vonatkozó szabályozás keretei között. A rendelkezésre álló időt a tanulási szükségletekhez és a fejlesztési célokhoz kell igazítani.

- **A követelmények rendszeres felülvizsgálata.** A tanulók fejlődéséről szerzett tapasztalatok alapján szükség szerint módosítani kell a fejlesztési célokat, a feladatok nehézségét és a tanulást támogató eszközöket. A felülvizsgálatnak arra is ki kell terjednie, hogy a tananyag mennyiben segíti az önálló életvitelhez, a munkavállaláshoz és a társadalmi részvételhez szükséges tudás megszerzését.
- **A tanulók érdeklődésének és tapasztalatainak bevonása.** A tananyag feldolgozása során teret kell biztosítani a tanulók kérdéseinek, személyes élményeinek és érdeklődési területeinek. Ez elősegítheti a motiváció fenntartását, az ismeretek személyes jelentésének kialakulását és a tanulási folyamatban való aktív részvételt.

A tantervi megújítás alapelve, hogy a követelmények meghatározása ne kizárólag azt rögzítse, mit kell a tanulóknak egy adott időszak végére elsajátítaniuk, hanem azt is, hogy a megszerzett tudás milyen élethelyzetekben és milyen mértékű önállósággal alkalmazható.

3. A gyakorlati életre és a munkavállalásra történő felkészítés megerősítése

A gyakorlati életre való felkészítésnek az iskolai nevelés és oktatás egészét átható feladatként kell megjelenítenie. Nem korlátozódhat egyes tantárgyakra, technikai foglalkozásokra vagy a szakiskolai képzés időszakára, hanem már az alapfokú oktatás kezdetétől fokozatosan fejlesztenie kell az önálló életvitelhez, a társas együttműködéshez és a munkavégzéshez szükséges készségeket.

A felkészítés célja nem kizárólag a későbbi foglalkoztathatóság növelése, hanem a lehetőségekhez mérten önálló, cselekvőképes és társadalmilag aktív felnőtt élet megalapozása is.

Javasolt intézkedések:

- **A mindennapi életvezetési készségek fejlesztésének beépítése a tanulási folyamatba.** Rendszeresen gyakorolni kell a személyes higiéné, az öltözködés, az étkezés, a környezet rendben tartása, az egyszerű háztartási tevékenységek, a közlekedés, a pénzhasználat és az alapvető ügyintézés készségeit. A fejlesztés során figyelembe kell venni, hogy a tanulók milyen tevékenységeket képesek önállóan, milyen feladatokat részleges segítséggel, illetve milyen helyzeteket folyamatos támogatással megoldani.
- **A munkavégzéshez szükséges alapkompenciák fejlesztése.** A tanulóknak lehetőséget kell biztosítani a feladattudat, a munkafegyelem, a pontosság, a kitartás, az eszközhasználat, a munkavédelmi szabályok betartása, az időbeosztás, valamint a munkatársakkal és a felettesekkel való együttműködés gyakorlására. Ezeket a készségeket életkorukhoz és képességeikhez igazodó, fokozatosan összetettebb feladatokon keresztül kell fejleszteni.
- **A gyakorlati tevékenységek körének bővítése.** Az iskolák teremtsenek lehetőséget különböző anyagokkal, eszközökkel és munkafolyamatokkal való megismerkedésre. A kézműves, konyhai, kertészeti, háztartási, műhelyjellegű, digitális és más gyakorlati tevékenységek során a tanulók többféle munkaterületen próbálhassák ki magukat. A feladatok kiválasztásakor fontos a biztonságos munkavégzés, az életkori megfelelőség és az egyéni támogatási szükségletek figyelembevétele.
- **Az iskolán kívüli tanulási helyzetek rendszeres alkalmazása.** A tanulók szervezett formában ismerkedjenek meg a lakóhelyükön elérhető szolgáltatásokkal,

munkahelyekkel, közösségi terekkel és intézményekkel. A bolti vásárlás, a közösségi közlekedés, a könyvtárhasználat, a közösségi programokon való részvétel vagy a munkahelylátogatás egyaránt alkalmas a gyakorlati kompetenciák fejlesztésére.

- **A munka világának hiteles bemutatása.** Az iskolák alakítsanak ki kapcsolatokat helyi vállalkozásokkal, szociális foglalkoztatókkal, védett munkahelyekkel, nyílt munkaerőpiaci munkáltatókkal és foglalkozási rehabilitációval foglalkozó szervezetekkel. A tanulók lehetőség szerint ne csupán bemutatókon vegyenek részt, hanem felkészített és biztonságos körülmények között tényleges munkafolyamatokat is megismerhessenek.
- **A pályaaorientáció egyéni szükségletekhez igazítása.** A pályaválasztást fokozatos önismereti, érdeklődésfeltáró és gyakorlati tapasztalatszerző folyamatként kell megszervezni. A tanulóknak segítséget kell kapniuk saját erősségeik, érdeklődési területeik, munkavégzési lehetőségeik és támogatási szükségleteik megismeréséhez. A döntések során a tanulók véleményét és lehetőség szerinti önrendelkezését is figyelembe kell venni.
- **A munkavállalással kapcsolatos alapvető ismeretek tanítása.** A tanulók képességeikhez igazodó formában ismerkedjenek meg a munkavállalói jogokkal és kötelezettségekkel, a munkaszerződés alapvető fogalmaival, a munkabérrel, a munkaidővel, a munkahelyi kommunikációval, a munkavédelemmel és a segítségkérés lehetőségeivel.
- **Az önállóság és a segítség elfogadásának együttes fejlesztése.** A munkára való felkészítés során nem kizárólag az önállóan végrehajtott feladatokat kell értékelni. Fontos kompetencia annak felismerése is, hogy mikor szükséges segítséget kérni, hogyan lehet utasítást értelmezni, hogyan jelezhető egy probléma, és miként lehet együttműködni a támogató személlyel.

A gyakorlati életre és a munkavállalásra történő felkészítés csak akkor lehet eredményes, ha a tanulók valós tevékenységek során szerezhettek tapasztalatot, és az iskolai fejlesztés kapcsolódik a lakóhelyükön elérhető továbbtanulási, foglalkoztatási és közösségi lehetőségekhez.

4. A művészeti nevelés és a drámapedagógia szerepének megerősítése

A művészeti nevelést a tanulásban akadályozott tanulók iskoláiban nem kiegészítő, szabadidős tevékenységként, hanem a személyiségfejlesztés, a kommunikáció, az érzelmi fejlődés, a kreativitás és a társas tanulás fontos eszközeként kell értelmezni.

A zenei nevelés, a vizuális kultúra, a kézműves tevékenységek, a mozgásos művészetek, a dramatikus játékok és a színjátszás olyan tanulási lehetőségeket kínálnak, amelyek a verbális teljesítménytől eltérő képességek kibontakozását is lehetővé teszik.

Javasolt intézkedések:

- **A művészeti nevelés önálló pedagógiai értékének elismerése.** A művészeti tevékenységeket nem szabad kizárólag más tantárgyak tanulását segítő eszközként kezelni. A zenei, vizuális és dramatikus alkotómunka önmagában is értékes tanulási folyamat, amelyben a tanulók önkifejezése, alkotóképessége, érzékelése, érzelmi gazdagodása és esztétikai tapasztalatszerzése egyaránt fejlődhet.

- **A zenei nevelés lehetőségeinek bővítése.** Rendszeres énekléssel, zenehallgatással, ritmusgyakorlatokkal, hangszeres tevékenységekkel, zenei improvizációval és közös zenéléssel kell lehetőséget teremteni a ritmusérzék, a figyelem, a hallási észlelés, az emlékezet, az érzelmi kifejezés és a csoportos együttműködés fejlesztésére. A zenei tevékenységekbe a tanulók eltérő képességeik és kommunikációs lehetőségeik szerint kapcsolódhassanak be.
- **A vizuális nevelés és az alkotótevékenység fejlesztése.** A rajzolás, festés, mintázás, kollázskészítés, kézműves munka és más vizuális alkotótevékenységek biztosítsanak lehetőséget az önkifejezésre, a vizuális észlelés és a finommotorika fejlesztésére, az anyagokkal való kísérletezésre, valamint az egyéni alkotói megoldások kialakítására. A tanulók munkáinak értékelésekor az egyéni fejlődést, az alkotófolyamatban való részvételt és a személyes kifejezés lehetőségeit kell előtérbe helyezni.
- **A drámapedagógia rendszeres alkalmazása.** A szerepjátékok, dramatikus gyakorlatok, helyzetjátékok, improvizációk és közös történetalkotások segítsék a kommunikációt, az érzelmek felismerését és kifejezését, a konfliktuskezelést, a szabálykövetést és a társas együttműködés fejlődését. A dramatikus helyzetek alkalmasak lehetnek a mindennapi életben előforduló szituációk, például a segítségkérés, a vásárlás, a közlekedés vagy a munkahelyi együttműködés gyakorlására is.
- **A színjátékozás és a közös produkciók fejlesztő szerepének kihasználása.** Az iskolai előadások, ünnepi műsorok és közösségi produkciók során valamennyi tanulónak lehetőséget kell biztosítani a részvételre. A szerepeket, a szöveges és nem verbális feladatokat, valamint a felkészülés menetét a tanulók képességeihez és szükségleteihez kell igazítani. A cél nem kizárólag a bemutató sikeressége, hanem az együttműködés, az önbizalom és a közösségi élmény erősítése.
- **A művészeti tevékenységek összekapcsolása más tanulási területekkel.** A zene, a vizuális alkotás és a dráma más tantárgyak tanítását is gazdagíthatja. Történetek megjelenítése, dalokhoz kapcsolódó mozgásos tevékenységek, képekből kiinduló beszélgetések vagy dramatizált élethelyzetek segítségével az ismeretek több érzékszervi és cselekvéses csatornán keresztül dolgozhatók fel.
- **A tanulók alkotásainak és művészeti teljesítményének megbecsülése.** Az iskolai környezetben kapjanak látható helyet a tanulók munkái, és legyen lehetőségük arra, hogy alkotásaikat társaiknak, családjuknak és a tágabb közösségnek is bemutassák. A művészeti tevékenységekben elért eredmények elismerése hozzájárulhat a pozitív énkép, a kompetenciaérzés és az iskolához való kötődés erősödéséhez.
- **A művészeti neveléshez szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítása.** Az intézmények rendelkezzenek megfelelő eszközökkel, alapanyagokkal, hangszerekkel és a dramatikus tevékenységekhez szükséges térrel. Indokolt a művészeti szakemberekkel, művészetpedagógusokkal és helyi kulturális intézményekkel való együttműködés erősítése is.

A művészeti nevelés fejlesztésének fontos szempontja, hogy a tanulók ne kizárólag a hagyományos tantárgyi teljesítmények területén élhessék át a siker és az elismerés élményét. A művészeti tevékenységek lehetőséget teremtenek olyan képességek megmutatására is, amelyek más tanulási helyzetekben kevésbé érvényesülnek.

5. A tanulók értékelésének megújítása

A tanulók értékelésének a fejlődést, a megszerzett tudás alkalmazhatóságát és az egyéni tanulási célok megvalósulását kell középpontba állítania. Az értékelés nem korlátozódhat a tantervi követelmények teljesítésének minősítésére, hanem a tanulási folyamat támogatásának, a pedagógiai beavatkozások tervezésének és a tanulói önbizalom erősítésének is eszköze kell legyen.

Javasolt intézkedések:

- **Az egyéni fejlődés hangsúlyos értékelése.** A tanulók teljesítményét saját korábbi eredményeikhez, egyéni fejlesztési céljaikhoz és tényleges tanulási lehetőségeikhez viszonyítva is értékelni kell. Az értékelés mutassa meg, milyen fejlődés történt a készségekben, a feladatmegoldásban, az önállóságban, a kommunikációban és az együttműködésben.
- **A fejlesztő értékelés rendszeres alkalmazása.** A pedagógusok adjanak konkrét, érthető és bátorító visszajelzést arról, hogy a tanuló mit oldott meg sikeresen, miben fejlődött, és mely területeken van szüksége további gyakorlásra. A visszajelzés ne csupán a hibákra mutasson rá, hanem tegye felismerhetővé a továbblépés lehetőségeit is.
- **A funkcionális tudás értékelése.** A tanulók teljesítményét valóságos vagy életszerű helyzetekben is vizsgálni kell. Értékelendő például, hogy képesek-e önállóan használni a pénzt, értelmezni egy egyszerű menetrendet, követni egy munkafolyamat lépéseit, segítséget kérni, vagy együttműködni egy közös feladat megoldásában.
- **Többféle értékelési módszer alkalmazása.** Az írásbeli és szóbeli számonkérés mellett helyet kell kapnia a gyakorlati bemutatásnak, a megfigyelésnek, a produktumok értékelésének, a portfóliónak és a hosszabb időszak alatt megfigyelhető fejlődés dokumentálásának. A módszerek kiválasztásakor figyelembe kell venni, hogy az adott tanuló milyen módon tudja a legpontosabban megmutatni tudását.
- **A tanulói önértékelés fejlesztése.** A tanulókat életkorukhoz és értelmi képességeikhez igazodó módon be kell vonni saját fejlődésük értékelésébe. Egyszerű kérdésekkel, képes értékelőeszközökkel vagy közös beszélgetésekkel segíthető annak felismerése, hogy mit tudnak már önállóan megoldani, miben fejlődtek, és mely feladatokhoz igényelnek további segítséget.
- **Az értékelés és a fejlesztés összekapcsolása.** Az értékelés eredményeinek vissza kell hatniuk a tanítás tervezésére. Ha egy készség elsajátítása elmarad a tervezettől, meg kell vizsgálni, hogy más módszerre, több gyakorlásra, eltérő feladatokra, új segédeszközre vagy intenzívebb egyéni támogatásra van-e szükség.
- **A méltányos és hozzáférhető értékelési feltételek biztosítása.** A tanulók tudásának megítélésénél különbséget kell tenni a mérni kívánt készség és a feladat megoldását akadályozó, attól független nehézségek között. Indokolt esetben egyszerűbb megfogalmazás, szemléltetés, több idő, alternatív válaszadási mód vagy más megfelelő segítség biztosítható a vonatkozó szabályok figyelembevételével.
- **A fejlődés dokumentálásának egységesítése.** Az intézmények alakítsanak ki olyan pedagógiaiilag indokolt és a szükséges mértékre korlátozott dokumentációs gyakorlatot, amely követhetővé teszi a tanulók fejlődését, a megvalósított

fejlesztéseket és az eredményesnek bizonyuló módszereket. A dokumentációnak a pedagógiai döntéseket kell támogatnia, nem pedig öncélú adminisztrációvá válnia.

Az értékelés megújításának célja nem a követelmények indokolatlan csökkentése, hanem annak biztosítása, hogy a tanulók fejlődése a képességeikhez illeszkedő, megbízható és pedagógiaiilag hasznos módon váljon láthatóvá.

6. A szakiskolai képzés és a felnőtt élet közötti átmenet megerősítése

A szakiskolai képzés befejezése és a felnőtt élet megkezdése közötti átmenetet tudatosan megtervezett, több intézmény és szakember együttműködésére épülő folyamatként kell megszervezni.

A képzés eredményességét nem kizárólag a tanulói jogviszony fennállása alatt elért eredmények, a megszerzett végzettség vagy a szakmai vizsga sikeressége alapján kell megítélni, hanem annak figyelembevételével is, hogy a végzett fiatal milyen lehetőségekkel rendelkezik a munkavállalásra, a további képzésre, az önállóbb életvitelre és a társadalmi részvételre.

Javasolt intézkedések:

- **Az életpálya-tervezés korai megkezdése.** A továbbtanulásra, a munkavállalásra és a felnőtt életre való felkészítést már az alapfokú oktatás felsőbb évfolyamain meg kell kezdeni. A szakiskolai évek során a tanulók egyéni érdeklődésére, képességeire, tapasztalataira és támogatási szükségleteire épülő életpálya-tervezést kell folytatni.
- **Egyéni átmeneti tervek kidolgozása.** A képzés befejezése előtti időszakban szükség szerint egyéni átmeneti tervet kell készíteni, amely rögzíti a tanuló céljait, erősségeit, munkavállalási lehetőségeit, támogatási szükségleteit, valamint a továbblépéshez szükséges konkrét feladatokat. A terv elkészítésébe a tanulót, családját, az iskolát és az érintett külső szakembereket is be kell vonni.
- **A munkahelyi tapasztalatszerzés bővítése.** A tanulók számára szervezett szakmai gyakorlatokat, munkahely-látogatásokat, pályaismereti programokat és felkészített körülmények között megvalósuló munkatapasztalat-szerzési lehetőségeket kell biztosítani. A gyakorlatok során meg kell vizsgálni, milyen munkakörnyezetben és milyen támogatással tud a fiatal eredményesen dolgozni.
- **A továbbtanulási és foglalkoztatási lehetőségek megismertetése.** A tanulók és családjaik kapjanak közérthető, személyre szabott tájékoztatást a további szakmai képzés, a felnőttképzés, a nyílt munkaerőpiaci foglalkoztatás, a támogatott foglalkoztatás, a védett foglalkoztatás és a foglalkozási rehabilitáció lehetőségeiről. A tájékoztatás során kerülni kell azt a szemléletet, amely a tanulók jövőjét előzetesen egyetlen foglalkoztatási formához köti.
- **Az önálló életvitelre való felkészítés megerősítése.** A szakiskolai képzésben kapjon nagyobb szerepet a közlekedés, a pénzkezelés, a személyes ügyintézés, a digitális kommunikáció, a háztartásvezetés, az egészségtudatos életvitel és a közösségi részvétel gyakorlati fejlesztése. A feladatokat a tanulók tényleges élethelyzeteihez és várható felnőttkori környezetéhez kell igazítani.
- **A szülőkkel és a családokkal való együttműködés fejlesztése.** Az iskola segítse a családokat abban, hogy megismerjék a felnőtt életbe történő átmenet lehetőségeit, az elérhető szolgáltatásokat és a szükséges ügyintézés lépéseit. Az együttműködés során

a fiatal saját véleményének és döntési lehetőségeinek is megfelelő teret kell biztosítani.

- **Intézményközi együttműködési hálózat kialakítása.** Az iskolák működjenek együtt a szakképző intézményekkel, a foglalkoztatási szolgálatokkal, a szociális és rehabilitációs szolgáltatókkal, a civil szervezetekkel, az önkormányzatokkal és a munkáltatókkal. Az együttműködés célja az legyen, hogy a fiatalok a képzés befejezése után ne maradjanak támogatás és továbblépési lehetőség nélkül.
- **Az iskolából való kilépést követő utánkövetés megteremtése.** Intézményi vagy térségi szinten indokolt kialakítani a végzett tanulók további életútjának nyomon követését, a vonatkozó adatvédelmi szabályok betartásával. Az utánkövetés segíthet feltárni, hogy a képzés mennyiben készítette fel a tanulókat a felnőtt életre, és hol szükséges javítani a képzés, a foglalkoztatás és a támogató szolgáltatások közötti kapcsolatokat.
- **Az eredményesség hosszabb távú vizsgálata.** A szakiskolai képzés értékelésének ki kell terjednie arra is, hogy a végzett fiatalok milyen arányban jutnak el további képzésbe, munkavállalásba vagy más értékes felnőttkori tevékenységbe, milyen támogatással tudnak tartósan részt venni ezekben, és milyen akadályok nehezítik az előrehaladásukat.

A szakiskolai képzés és a felnőtt élet közötti átmenet megújítása azért különösen fontos, mert a megszerzett szaktudás önmagában nem feltétlenül biztosítja a munkavállalás és a társadalmi részvétel feltételeit. Ehhez a fiataloknak megfelelő információkra, személyre szabott támogatásra, gyakorlati tapasztalatokra és elérhető foglalkoztatási lehetőségekre is szükségük van.

7. A tanulásszervezés feladathoz és tanulói szükséglethez igazítása

A tanulásszervezésnek alkalmazkodnia kell a tanulók eltérő figyelmi, megismerési, kommunikációs és munkatempóbeli sajátosságaihoz, valamint az adott tanulási tevékenység jellegéhez.

A hagyományos, egységes időkeretekre, azonos feladatokra és azonos munkatempóra épülő tanulásszervezés nem minden esetben teszi lehetővé a tanulásban akadályozott tanulók eredményes részvételét. Ezért olyan rugalmas megoldásokra van szükség, amelyek a tanulási célokhoz igazítják a tevékenységek időtartamát, a tanulásszervezés módját, a csoportok összetételét és a szükséges pedagógiai támogatást.

Javasolt intézkedések:

- **A tanulási idő rugalmas alakítása.** Lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulási tevékenységek időtartama és belső tagolása az adott feladat jellegéhez és a tanulók terhelhetőségéhez igazodjon. Az intézmények vizsgálják felül a hagyományos, negyvenöt perces tanórákra és tízperces szünetekre épülő rend merev alkalmazását, és a jogszabályi keretek között alakítsanak ki változatosabb tanulási időkereteket.
- **A tevékenységek megfelelő váltakozásának biztosítása.** A koncentrált figyelmet igénylő feladatokat célszerű mozgásos, gyakorlati, alkotó vagy kommunikációs tevékenységekkel váltogatni. A váltások gyakoriságát a tanulók megfigyelt szükségleteihez kell igazítani, nem pedig kizárólag előre rögzített időbeosztáshoz kötni.

- **A tanulási feladatok megfelelő tagolása.** Az összetett feladatokat áttekinthető, egymásra épülő lépésekre kell bontani. A tanulók kapjanak egyértelmű instrukciókat, szükség esetén vizuális támpontokat, mintákat és részfeladatokra bontott munkalapokat. A segítség mértékét fokozatosan csökkenteni kell, amennyiben a tanuló önállósága ezt lehetővé teszi.
- **A különböző tanulásszervezési formák tudatos alkalmazása.** A frontális tanítás mellett rendszeresen kapjon helyet az egyéni munka, a páros tevékenység, a kiscsoportos feladatmegoldás, a projektmunka, az állomásrendszerű tanulás és a gyakorlati tevékenység. A munkaforma megválasztását mindig a tanulási cél, a feladat összetettsége és a tanulók támogatási szükséglete határozza meg.
- **A csoportok rugalmas kialakítása.** A tanulócsoporthoz összetételét szükség szerint a feladat jellegéhez, az aktuális fejlesztési célokhoz és a tanulók együttműködési lehetőségeihez kell igazítani. Indokolt esetben különböző összetételű, átmeneti csoportok is kialakíthatók, miközben biztosítani kell, hogy a csoportbontás ne vezessen a tanulók tartós megbélyegzéséhez vagy indokolatlan elkülönítéséhez.
- **A tanulási környezet változtatossá tétele.** A tanulás ne kizárólag a tanteremben történjen. A tornaterem, az udvar, a műhely, a tankönyha, a könyvtár, az iskola környezete és a közösségi helyszínek eltérő tevékenységekre adhatnak lehetőséget. A külső helyszínek alkalmazását a tanulási célokhoz, a hozzáférhetőséghez és a biztonságos részvétel feltételeihez kell igazítani.
- **A tanulói terhelhetőség és a pihenés figyelembevétele.** A pedagógusoknak figyelemmel kell kísérniük a tanulók fáradását, figyelmi teljesítményét és terhelhetőségét. A pihenés, a mozgás és a tevékenységváltás a tanulásszervezés tudatos eleme legyen, különösen azoknál a tanulóknál, akiknél a hosszan tartó egy helyben ülés vagy az intenzív szellemi terhelés jelentős nehézséget okoz.
- **A gyógypedagógiai és pedagógiai asszisztensi támogatás célszerű megszervezése.** A rendelkezésre álló szakemberek munkáját a tanulási folyamatok tényleges szükségleteihez kell igazítani. A támogatás ne csupán a feladatvégzés közbeni segítségnyújtásra terjedjen ki, hanem járuljon hozzá a tanulók önállóságának, kommunikációjának és társas részvételének fejlődéséhez is.
- **A tanulásszervezés rendszeres felülvizsgálata.** Az intézmények gyűjtsenek tapasztalatokat arról, hogy az alkalmazott időkeretek, munkaszervezési formák és tanulási környezetek mennyiben segítik a tanulók részvételét és fejlődését. A tapasztalatok alapján legyen lehetőség az órarend, a tevékenységek időtartama és a tanulásszervezési megoldások módosítására.

A rugalmas tanulásszervezés nem önmagában vett cél, hanem a tanulási eredményesség és a tanulói részvétel feltétele. A pedagógiai szervezésnek a feladathoz és a tanulók szükségleteihez kell igazodnia, nem pedig a tanulókat kell minden helyzetben egyetlen, változtathatatlan idő- és munkarendhez alkalmazkodásra kényszeríteni.

8. Új tanítási módszerek bevezetése és elterjesztése

A tanulásban akadályozott tanulók oktatásában olyan módszertani kultúra kialakítására van szükség, amely a szemléltetésre, a cselekvéses tapasztalatszerzésre, a gyakorlati alkalmazásra, az ismétlésre, a differenciálásra és az aktív tanulói részvételre épít.

Az új módszerek bevezetése nem jelentheti a bevált gyógypedagógiai eljárások automatikus felváltását. A fejlesztés célja a pedagógiai eszköztár bővítése, a módszerek tudatosabb megválasztása és annak vizsgálata, hogy mely eljárások milyen tanulói szükségletek mellett bizonyulnak eredményesnek.

Javasolt intézkedések:

- **A cselekvéses és tapasztalati tanulás erősítése.** A tanulóknak rendszeresen lehetőséget kell biztosítani arra, hogy az ismereteket tárgyak, eszközök, anyagok, gyakorlati feladatok és valóságos élethelyzetek segítségével sajátítsák el. A közvetlen tapasztalatszerzés elősegítheti az összefüggések megértését, az ismeretek rögzítését és azok gyakorlati alkalmazását.
- **A projektalapú tanulás alkalmazása.** Az életkorhoz és a tanulók lehetőségeihez igazodó projektek során több tantárgy tartalmi kapcsolhatók össze egy közös cél elérésével. Ilyen lehet például egy iskolai rendezvény előkészítése, egy kiskert kialakítása, egy egyszerű termék elkészítése, egy kiállítás megszervezése vagy egy közös étel elkészítése. A projektfeladatokat úgy kell kialakítani, hogy minden tanuló érdemi, számára teljesíthető szerepet kapjon.
- **A kooperatív tanulási módszerek fejlesztése.** A páros és csoportos tevékenységek segítsék az együttműködés, a kommunikáció, a szabálykövetés és a közös problémamegoldás fejlődését. A csoportfeladatokban világos szerepeket, érthető szabályokat és szükség esetén egyéni segítséget kell biztosítani annak érdekében, hogy valamennyi tanuló aktívan részt vehessen a közös munkában.
- **A differenciált feladatadás következetes alkalmazása.** Ugyanazon tanulási cél eléréséhez különböző nehézségű, eltérő segítségigényű és többféle módon megoldható feladatokat kell biztosítani. A differenciálás kiterjedhet a feladatok mennyiségére, a feldolgozás módjára, az alkalmazott eszközökre, a rendelkezésre álló időre és az elvárt önállóság mértékére.
- **A vizuális és multimodális tanulástámogatás bővítése.** A szóbeli magyarázatokat szükség szerint képekkel, ábrákkal, tárgyakkal, modellekkel, rövid videókkal, folyamatábrákkal és vizuális napirendekkel kell kiegészíteni. Az információk többféle érzékelési csatornán történő bemutatása különösen hasznos lehet a tanulási nehézségek mérséklésében, amennyiben a megoldás illeszkedik az adott tanuló szükségleteihez.
- **A digitális pedagógiai eszközök célirányos alkalmazása.** A digitális technológia segítheti a gyakorlást, az ismétlést, a vizuális szemléltetést, az egyéni ütemű tanulást és az alternatív kommunikációt. Az eszközök használatát azonban minden esetben konkrét pedagógiai célhoz kell kötni, és figyelembe kell venni a hozzáférhetőséget, a digitális biztonságot és a tanulók eltérő eszközhasználati képességeit.
- **A játékpedagógia és a tanulási motiváció erősítése.** A játékos feladatok, a szabályjátékok, a mozgásos gyakorlatok és a tanulási célhoz kapcsolódó kihívások változatosabbá tehetik a tanulási folyamatot. A játék alkalmazása nem jelentheti a tanulási célok háttérbe szorítását: a tevékenységeknek tudatosan megtervezett fejlesztési feladatot kell szolgálniuk.
- **A drámapedagógiai és szerepjátékos módszerek beépítése.** A különböző élethelyzetek eljátszása, a történetek dramatizálása és a szerepcserére épülő gyakorlatok segíthetik a társas helyzetek értelmezését, az érzelmi önkifejezést, a

konfliktuskezelést és a mindennapi élethez szükséges kommunikációs készségek fejlődését.

- **A tanulási stratégiák tudatos tanítása.** A tanulóknak segítséget kell kapniuk abban, hogyan kezdjenek hozzá egy feladathoz, miként kövessék a munkafolyamat lépéseit, hogyan ellenőrizzék saját munkájukat, és mikor kérjenek segítséget. A feladatmegoldás lépéseinek modellezése, a mintakövetés és az önellenőrző eszközök alkalmazása hozzájárulhat az önállóbb tanuláshoz.
- **A pedagógusok módszertani továbbképzésének támogatása.** Az intézmények biztosítsanak lehetőséget a gyógypedagógiai módszertani ismeretek bővítésére, a jó gyakorlatok megismerésére, az esetmegbeszélésekre, a hospitálásra és a közös tervezésre. A továbbképzéseknek az új módszerek bemutatása mellett arra is ki kell térniük, hogy azok milyen tanulói szükségletek esetén, milyen feltételek mellett és milyen korlátokkal alkalmazhatók.
- **A módszertani fejlesztések eredményességének vizsgálata.** Az új eljárásokat célszerű előre meghatározott pedagógiai célokkal bevezetni. Az intézmények kövessék nyomon, hogy a módszerek miként hatnak a tanulók aktivitására, alapkészségeinek fejlődésére, önállóságára, együttműködésére és motivációjára. A tapasztalatok alapján döntsenek az alkalmazás folytatásáról, módosításáról vagy kiterjesztéséről.

A módszertani megújulás alapelve, hogy a tanítás módját a tanulási célhoz és a tanulók szükségleteihez kell igazítani. Nem egyetlen új módszer általános bevezetésétől várható a fejlődés, hanem a pedagógiai eszköztár tudatos, rugalmas és reflektív alkalmazásától.

9. A tankönyvek és tanulási segédanyagok korszerűsítése

A sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának megújításához elengedhetetlen a tankönyvek, munkafüzetek és egyéb tanulási segédanyagok átfogó tartalmi és módszertani korszerűsítése. A megújuló pedagógiai szemlélet, a differenciált tanulásszervezés, az egyéni fejlődési utak támogatása és a gyakorlati életre való felkészítés nem valósítható meg olyan taneszközökkel, amelyek tartalma, felépítése vagy módszertana már nem felel meg a korszerű gyógypedagógiai nevelés és oktatás követelményeinek.

A jelenleg használatban lévő kiadványok között jelentős számban találhatók korábbi pedagógiai szemléletet tükröző, tartalmukban vagy módszertani megoldásaikban korszerűsítésre szoruló tankönyvek és munkafüzetek. Ugyanakkor rendelkezésre állnak olyan újabb fejlesztésű kiadványok is, amelyek megfelelő alapot kínálnak a további fejlesztésekhez. Indokolt ezért a meglévő taneszközállomány szakmai felülvizsgálata, az eredményes új kiadványok megőrzése és továbbfejlesztése, valamint a hiányzó tananyagok korszerű szempontok szerinti kidolgozása.

Javasolt intézkedések:

- A sajátos nevelési igényű tanulók számára készült tankönyvek és munkafüzetek átfogó szakmai felülvizsgálata, a korszerűsítendő és a kiváltandó kiadványok meghatározása.
- Olyan új taneszközök fejlesztése, amelyek összhangban állnak a megújuló oktatási rendszer céljaival, a korszerű gyógypedagógiai módszertannal és a tanulók egyéni szükségleteivel.
- A differenciált tanulást, az egyéni haladást, az ismétlést és a gyakorlati alkalmazást támogató feladatok beépítése a tankönyvekbe és munkafüzetekbe.

- A mindennapi életben hasznosítható tudás, az önálló életvitel, a kommunikáció, a digitális kompetenciák és a munkavállalásra való felkészítés szempontjainak hangsúlyosabb megjelenítése.
- Az életkornak megfelelő, közérthető szövegezés, az áttekinthető felépítés és a tanulást segítő vizuális megjelenítés következetes alkalmazása.
- A nyomtatott taneszközök és a hozzájuk kapcsolódó digitális tanulási segédanyagok összehangolt fejlesztése.
- A gyakorló gyógypedagógusok, a szakmai szervezetek és a tananyagfejlesztők érdemi bevonása a fejlesztésbe, a kipróbálásba és a minőségbiztosításba.
- A korszerű taneszközök folyamatos hozzáférhetőségének, megfelelő példányszámának és rendszeres felülvizsgálatának biztosítása.

A tankönyvfejlesztésnek a gyógypedagógiai nevelés és oktatás megújításával összehangolt, folyamatos szakmai feladatként kell megjelennie. A korszerű taneszközök biztosítása nem kiegészítő lehetőség, hanem a differenciált, eredményes és a tanulók egyéni fejlődését támogató oktatás alapvető feltétele.

10. A megújítás intézményi feltételei és a megvalósítás alapelvei

A fenti nyolc terület fejlesztése csak akkor valósulhat meg eredményesen, ha az intézmények megfelelő szakmai önállósággal, személyi feltételekkel, tárgyi infrastruktúrával és tervezhető finanszírozással rendelkeznek.

A pedagógusoktól nem várható el a tanulásszervezés, a tananyag-feldolgozás, a gyakorlati képzés és az egyéni fejlesztés érdemi megújítása olyan intézményi környezetben, amely nem biztosítja az ehhez szükséges időt, szakmai együttműködést és erőforrásokat.

A megvalósítás érdekében a következő intézkedések indokoltak:

1. **A szakmai és módszertani önállóság erősítése.** Az intézmények kapjanak megfelelő mozgásteret a helyi pedagógiai program, a tanulásszervezés és a fejlesztési prioritások kialakításában, a nemzeti és ágazati szabályozás keretei között.
2. **A gyógypedagógiai szakemberellátottság fejlesztése.** Biztosítani kell a szükséges gyógypedagógusi, pedagógiai asszisztensi és egyéb támogató szakemberi kapacitást, figyelembe véve a tanulók összetételét, egyéni szükségleteit és az intézmény által ellátott feladatokat.
3. **A gyakorlati tanulás infrastruktúrájának fejlesztése.** Az iskolák rendelkezzenek a mindennapi életre való felkészítéshez, a műhelymunkához, a háztartási tevékenységekhez, a művészeti neveléshez és a digitális kompetenciafejlesztéshez szükséges, hozzáférhető eszközökkel és megfelelően kialakított terekkel.
4. **A pedagógusok szakmai együttműködésének támogatása.** A közös tervezésre, a tanulók fejlődésének megbeszélésére, az egyéni fejlesztési célok összehangolására és a módszertani tapasztalatok megosztására a munkarendben is biztosítani kell időt.
5. **A helyi és térségi együttműködések fejlesztése.** Az intézmények építsenek tartós kapcsolatokat a családokkal, a helyi közösségekkel, a kulturális intézményekkel, a munkáltatókkal, a szakképző intézményekkel és a felnőttkori támogatást nyújtó szolgáltatókkal.
6. **A fejlesztések kiszámítható finanszírozása.** A finanszírozás vegye figyelembe a tanulói szükségletekből eredő többletfeladatokat, a szakemberigényt, a gyakorlati

oktatás költségeit, a hozzáférhető taneszközök és technológiák beszerzését, valamint az iskolán kívüli tanulási helyzetek megszervezését.

7. **Az eredményesség rendszeres értékelése.** A fejlesztések eredményeit ne kizárólag tanulmányi mutatók alapján vizsgálják. Figyelemmel kell kísérni a tanulók alapkészségeinek fejlődését, gyakorlati önállóságát, kommunikációját, közösségi részvételét, továbbtanulási és munkavállalási lehetőségeit, valamint a képzés befejezését követő életútjuk alakulását is.

Összegző szakmai alapelv

A tanulásban akadályozott tanulók iskoláinak megújításakor a legfontosabb szemléleti változás az, hogy az iskola eredményességét ne kizárólag a tantervi követelmények teljesítésével, hanem a tanulók fejlődésével, alkalmazható tudásával, növekvő önállóságával és társadalmi részvételük megalapozásával is mérjük.

Ennek érdekében olyan gyógypedagógiai nevelési-oktatási gyakorlat kialakítására van szükség, amely egyszerre biztosítja az alapkészségek fejlesztését, a tanulók életkorához illeszkedő műveltség közvetítését, a gyakorlati tapasztalatszerzést, a művészeti és közösségi tevékenységekben való részvételt, valamint a felnőtt életre való fokozatos felkészülést.

A megújítás nem jelentheti a tanulókkal szembeni szakmai elvárások feladását. Éppen ellenkezőleg: olyan reális, differenciált és fejlődésorientált követelményrendszer kialakítására van szükség, amely minden tanuló számára lehetővé teszi képességei kibontakoztatását, és a lehető legnagyobb mértékben támogatja önálló, méltóságteljes és tartalmas felnőtt életét.